

Міністерство аграрної політики та продовольства України
Миколаївська обласна державна адміністрація
Управління освіти і науки
Миколаївський державний аграрний університет

**УКРАЇНОЗНАВЧИЙ ВИМІР У СУЧАСНІЙ НАУЦІ:
ГУМАНІТАРНИЙ АСПЕКТ**

**Матеріали Всеукраїнської
науково-практичної конференції**

13 квітня 2011 року

Миколаїв

Міністерство аграрної політики та продовольства України
Миколаївська обласна державна адміністрація
Управління освіти і науки
Миколаївський державний аграрний університет

**УКРАЇНОЗНАВЧИЙ ВИМІР У СУЧАСНІЙ НАУЦІ:
ГУМАНІТАРНИЙ АСПЕКТ**

**Матеріали Всеукраїнської
науково-практичної конференції**

13 квітня 2011 року

*Конференцію зареєстровано в УкрІНТЕІ
(посвідчення № 78 від 01.02.11)*

Миколаїв

ББК 72 (4 Укр)+63.5 (4 Укр)

УДК 001.2 (477):172.16

Українознавчий вимір у сучасній науці: гуманітарний
У-45 **аспект:** матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції,
13 квітня 2011 р., м. Миколаїв. – Миколаїв : МДАУ, 2011. – 220 с.

У матеріалах збірника Всеукраїнської науково-практичної конференції «Українознавчий вимір у сучасній науці: гуманітарний аспект» розглянуто актуальні проблеми функціонування української мови і мов національних меншин та запропоновано шляхи їх вирішення; обґрунтовано феномен української культури в контексті європейської спільноти; обговорено інноваційні підходи в методиці викладання гуманітарних дисциплін у вищих навчальних закладах різних профілів; проаналізовано найважливіші події й діяльність постатей у контексті б'єктивного вивчення історії України.

Редакційна колегія:

д.т.н., проф. В.С. Шибанін, к.пед.н., доц. Н.Г. Шарата Н.Г.; к.і.н., доц. Т.В. Березовська; к.філол.н., доц. Т.П. Кравченко, асистент О.В. Кунашенко, асистент Д.В. Лукьяненко.

Точка зору редколегії не завжди збігається з позицією авторів.

© Миколаївський державний
аграрний університет, 2011

Сорокіна М. О., Ландер М. А Формальне варіювання дериваційних засобів у технічній термінології.....	81
Сурун В. М. Демінутиви на позначення образу жінки в українському художньому мовленні.....	84
Тишечкіна К. В. Акцентуація дієприслівників в історичному аспекті.....	86
Тригуб Л. Г. Еволюція женского антропонимикона города Николаева с 1935 по 2005 год.....	89
Черниш І. Б., Зинякова А. А. Наголошування іменників у поемі «Наймичка» Т.Г.Шевченка.....	92
Шарата Н. Г. Модифікація тексту у дискурсі.....	95
СЕКЦІЯ «Феномен української культури в контексті європейської спільноти».....	98
Барташук О. Ю. Комерціалізація святкового простору: на прикладі сучасного календаря хмельничан.....	98
Воронова Н. С. Ідеологія любові української культури 60-80-х років ХХ століття.....	101
Калицева О. В. Трансферний характер приданого в українському звичаєвому праві.....	103
Карпенко С. Д. Семантика ритуалу обміну в українській народній анімалістичній казці.....	106
Лукьяненко Д. В. Феномен «філософії серця» в українській літературі ХХ століття.....	110
Романюк Л. М. Весняна календарно-обрядова поезія українців.....	113
СЕКЦІЯ «Інноваційні підходи в методиці викладання гуманітарних дисциплін у вищих навчальних закладах».....	117
Берегова Г. Д. Мовне виховання студентів аграрних закладів вищої освіти.....	117
Бокшань А. І., Бокшань Г. І. Реалізація етнолінгвістичного підходу до аналізу поезій І. Малковича.....	120
Василькова Н. І. Засоби діагностики знань студентів з методики навчання української мови.....	122
Ганніченко Т. А. Формування професійної комунікативної компетенції майбутніх аграріїв у процесі мовної освіти.....	124
Давтян Н. П. Асоціативний експеримент як метод оцінки засвоєння дітьми концептів споріднення.....	127
Желязкова В. В. Дослідження мовних концептів кольору методом асоціативного експерименту.....	131
Кравченко Т. П. Специфіка викладання галузевої термінології у курсі української мови.....	133
Кунашенко О. В. Метод моделювання як головний чинник формування культури спілкування майбутніх менеджерів аграрного профілю.....	136
Мірошниченко І. В. Діалогічні методи як засіб навчання рідної мови.....	139
Шарата Н. Г. Інноваційні підходи в методиці викладання української мови (за професійним спрямуванням) у вищому навчальному закладі.....	141
Янкова О. М. Шляхи формування національної свідомості підлітків у сучасній школі.....	144
Ясіновська О. В. Просопографічний метод у викладанні історії лінгвістичних учень.....	147

Поволжье в XI в. // Краеведческие записки Гос. Ярослав-Ростовского историко-архитектурного и художественного музея-заповедника. – Ярославль, 1960 – Вып.4. 4. *Геннеп А.ван* Обряды перехода – М., 1999. 5. *Голан А.* Миф и символ – Иерусалим, 1994. 6. *Гура А.* Животные в системе мифологических представлений славян. – М., 1988. 7. *Давидюк В. Ф.* Первісна міфологія українського фольклору. – Луцьк, 1997. 8. *Иванов В., Топоров В.* Славянские языковые моделирующие семиотические системы. (Древний период) – М., 1965. 9. *Казки про тварин.* Упор. і передм. І. П. Березовського. – К., 1986. 10. *Крайнов Д.* Древнейшая история Волго-Окского междуречья. – М., 1972. 11. *Леви-Строс К.* Мифология. Т.1. Сырое и приготовленное. – М., СПб., 2000. 12. *Новик Е. С.* Обряд и фольклор в сибирском шаманизме: опыт сопоставления структур. – М., 1984. 13. *Норман Е.* Происхождение и развитие сознания – М., 1998. 14. *Про котика, півника та інших.* – Харків, 1998. 15. *Про лисичку-сестричку та вовчика братика.* – Донецьк, 2000. 16. *Протт В. Я.* Исторические корни волшебной сказки. – Л., 1986. 17. *Рукавичка.* Українські народні казки про тварин. – К., 2002. 18. *Рыбаков Б.* Язычество древней Руси. – М., 1988. 19. *Сказки.* Книга 1. Русские народные сказки. / Ред. Ю.Т.Круглов. – М., 1988. 20. *Соколова З.* Животные в религиях. – СПб., 1998.

Д. В. Лукьяненко

ФЕНОМЕН «ФІЛОСОФІЇ СЕРЦЯ» В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ ХХ СТОЛІТТЯ

За результатами проведеного контент-аналізу доведено актуальність феномену «філософії серця» в українській літературі ХХ століття, зокрема через інтерпретації образу мандрівного філософа Г.С. Сковороди.

Література як одна із форм мистецтва є найбільш об'єктивним способом віддзеркалення дійсності через створення нової реальності, підпорядкованої законам краси. Відповідно, кожен літературний період потребує взірця – ідеального або максимально наближеного до ідеалу.

Умовно розподіливши літературний процес на три масштабні періоди – відродження (відоме як «розістріляне»), «шістдесятництво», постмодернізм – та на основі проведеного контент-аналізу, можемо констатувати тяжіння репрезентантів кожного з означених періодів до українського феномену «філософії серця», що виходить за межі власне філософії,

оскільки, за слушним визначенням Т. Бовсунівської, «серце стає не тільки мірою сутнісного, але й – мистецтва... Тільки ідея, пропущена крізь серце, може бути істинною...» [1, с. 20]. Такий мистецько-філософський підхід бере свої початки ще в українському романтизмі, органічно продовжуючись у літературі ХХ і ХХІ ст.

Особливого значення набуває література у період соціальних загострень. Саме тоді митці слова звертаються до універсальних архетипів, серед яких – серце, покладене в основу теорії кордоцентризму, або «філософії серця», що «складає одну із глибинних ідейно-психологічних підвалин української літератури, відбиваючи деякі із основних рис «типового українця», для котрого закони буття є написаними саме в людському серці...» [2, с. 10].

У контексті звернень до «філософії серця» актуалізуються постаті найяскравіших її «прихильників», серед яких зокрема Г.С. Сковорода. Основоположною ідеєю його концепції є серце як осередок душевного життя людини, як рушійна сила, що визначає шлях саморуку людини [3, с. 192]. Цю думку підтверджують «розмисли» філософа у його трактаті «Наркісс. Разглагол о том: узнай себе»: «Не по лицу судите, но по сердцу. Всяк есть тѣм, чіе сердце в нем: волчье сердце есть истинный волк, хотя лице челоувѣчье; сердце боброво есть бобр, хотя вид волчий; сердце вепрово есть вепр, хотя вид бобров. Всяк есть тѣм, чіе сердце в нем» [4, с. 156].

Слід зауважити, що запропонована Г.С. Сковородою філософська система концептуально складається із трьох частин: 1) кордоцентризм, 2) учення про три світи і дві натури, 3) теорія «сродності праці». Зазначені складові органічно поєднані між собою у струнку систему, якою «керує» людське серце, визначаючи життєвий вибір виписаних образів літературних героїв, що безперечно мають прототипів у реальному житті.

Саме така особливість Сковородинської «філософії серця» привертає увагу літераторів, які інтерпретують її через створення образу мандрівного мислителя, а також через авторську рецепцію його концепції. Причини звернень до феномену Сковородинської «філософії серця» нами узагальнено у таблиці 1.

Таблиця 1

Українізація і «розстріляне відродження»	Шістдесятництво	Сучасність (80-ті рр. ХХ ст. – до сьогодні)
«Невизначені» 20-ті рр.; швидкі зміни влади. Культурницькій модернізм, що виявляється у розмаїтті течій. У зв'язку з цим – пошук життєствердних ідей, способів звільнення від «власні станів», побудова ідеального суспільства і способу досягнення гармонії з ним.	Удавана «відлига»; утиски з боку влади. У зв'язку з цим відбувається пошук людини, духовно вільної, незалежної від суспільства у своїх судженнях.	Інформаційне перенасичення, неможливість опанувати усі знання, у зв'язку з чим відбувається відбір найголовнішого – універсальних цінностей, необхідних для розуміння будь-якої культури.

Г.С. Сковорода став тією універсальною постаттю, що вже упродовж двох століть привертає увагу поетів і письменників, які сьогодні йменуються класиками того чи іншого жанру. Відповідно до виокремлених періодів зазначимо імена найвидатніших Сковородознавців-літераторів:

1) українізація і «розстріляне відродження»: В. Петров (Домонтович) «Особа Сковороди. 1722-1922» та «Г.С. Сковорода. Спроба характеристики»; М. Івченко «Напоєні дні»; П. Тичина «Сковорода»; неокласичні поетичні варіації Ю. Клена, М. Зерова та М. Рильського; необарокові поезії М. Філянського; екзистенціалістська рецепція В. Підмогильного.

2) шістдесятництво: цикли І. Драча «Сковородиніана» та Б. Олійника «Сковорода і світ»; поетичний образ, створений В. Стусом, І. Калинцем, Д. Павличком, В. Підпалим; Р. Іванчук «Журавлиний крик»; Василь Шевчук «Предтеча» (інша назва «Григорій Сковорода»). Твори Валерія Шевчука можна вважати окремим циклом Сковородознавства, репрезентований як науковою, так і художньою рецепцією феномену першого українського філософа. З-поміж Шевчукових наукових праць варто виокремити книгу розмислів «Пізнаний і непізнаний Сфінкс: Григорій Сковорода сучасними очима», а з-поміж художніх – автобіографічні замітки «Сад житейських думок, трудів і почуттів».

3) сучасність (80-ті рр. ХХ ст. – до сьогодні): постмодерні домінанти образу Г.С. Сковороди та бачення його філософської системи у творах Є. Пашковського, О. Забужко, Г. Пагутяк та ін.

Отже, український феномен «філософії серця», що своїм корінням сягає антропологічної філософії, інтерпретований в літературі ХХ – ХХІ століть переважно через образ мандрівного філософа Г.С. Сковороди, а також через творче осмислення його концепції.

Література

1. Бовсунівська Т. В. Феномен українського романтизму [Текст] : посібник для вузу з теорії українського романтизму / Т. В. Бовсунівська. – К. : Київський ін-т «Слов'янський ун-т», 1997. – Ч. 1 : Етногенез і теогенез. – К., 1997. – 155 с. 2. Ковалевський О. В. Ліна Костенко : філософія бунту й «філософія серця» : [монографія] / Олексій Володимирович Ковалевський. – Х. : Прапор, 2001. – 176 с. 3. Троїцька Т. С. Толерантність у культурі розмаїття : пошук злагоди в українській «філософії серця» / Т. С. Троїцька // Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки. – 2007. – № 8. – С. 190-194. 4. Сковорода Г. Повне зібрання творів : У 2-х т. / Григорій Сковорода. – К., 1973. – Т. 1. – 532 с.

Л. М. Романюк

ВЕСНЯНА КАЛЕНДАРНО-ОБРЯДОВА ПОЕЗІЯ УКРАЇНЦІВ

У статті розглядається жанрова специфіка весняних пісень, їх основні мотиви та образи.

Весняна календарно-обрядова поезія належить до найдавніших пластів календарного фольклору, про що свідчить її загальне поширення серед народів євразійського материка.

Весняні свята привертають до себе увагу етнографів та фольклористів. Перші писемні згадки про календарні обряди на території України знаходимо ще в літописах часів Київської Русі. Проте збирання та наукове дослідження української весняної обрядовості, зокрема весняних пісень, розпочалося лише на початку ХІХ століття. У 40-60-х рр. ХІХ ст. окремі тексти хороводно-ігрових пісень було вміщено у збірники українських пісень та етнографічних розвідок М. Максимовича, А. Метлинського, М. Маркевича та ін.